

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ
ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

*Випуск наукового збірника присвячений 450-річчю
Пересопницького Євангелія*

Наукові записки РДГУ

Випуск 22

Рівне – 2011

ББК 63.3(4Укр)
А–43
УДК 94(477)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 22. – Рівне: РДГУ, 2011. – 324 с.

Збірник містить результати наукових пошуків з актуальних проблем української та світової історії, виголошені на III Міжнародній науковій конференції молодих науковців, аспірантів, здобувачів 7-8 грудня 2011 року (Рівне, РДГУ, історико-соціологічний факультет).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан Михайлович, кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м. Рівне).

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила Олександрівна, кандидат історичних наук, професор (м. Рівне).

Науковий редактор:

Троян Сергій Станіславович, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне).

Члени редколегії:

Жилюк Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор (м. Остріг).

Киридон Алла Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Київ).

Степанков Валерій Степанович, доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський).

Стоколос Надія Георгіївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Фісанов Володимир Петрович, доктор історичних наук, професор (м. Чернівці).

Чухліб Тарас Васильович, доктор історичних наук (м. Київ).

Швецова-Водка Галина Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Шугасва Людмила Михайлівна, доктор філософських наук, професор (м. Рівне).

Згідно постанови президії ВАК України часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук

*Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету,
протокол № 4 від 25 листопада 2011 р.*

Свідотство про державну реєстрацію: серія КВ № 15857-4329Р від 12.10.2009 р.

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Остафова 29,
історико-соціологічний факультет РДГУ

15. Kształcenia nauczycieli szkół powszechnych (podstawowych) lata 1918 – 1939. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу: <http://sites.google.com/site/ksztalcenienauczycieli/organizacja-ksztalcenia-nauczycieli/lata-1918-1939>
16. Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 1 kwietnia 1933 r. o częściowym wykonaniu ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa. [Електронний ресурс] // Dz.U. 1933 nr 32 poz. 281 – z dnia 1 kwietnia 1933 r. – Режим доступу до журналу: <http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19330320281&type=2>
17. Ustawa o ustroju szkolnictwa. [Електронний ресурс] // Dz.U. 1932 nr 38 poz. 389. – z dnia 11 marca 1932 г. – Режим доступу до журналу : <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19320380389&type=2>

УДК 94 (477) «19»

Гуменюк Оксана

ЗМІНИ У ПОБУТІ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ (ВЕРЕСЕНЬ 1939- ЧЕРВЕНЬ 1941 РР.)

У статті проаналізовано побутові зміни у житті західноукраїнського населення у 1939-1941 рр. Розглядається вплив радянської моделі суспільства на соціально-побутове життя новоприсєднаних земель.

Ключові слова: радянська влада, тоталітарна система, радянізація, націоналізація.

В статье проанализированы бытовые изменения в жизни западноукраинского населения в 1939-1941 гг. Рассматривается влияние советской модели общества на социально-бытовую жизнь новоприсоединенных территорий.

Ключевые слова: советская власть, тоталитарная система, советизация, национализация.

The article analyzed changes in everyday life in the Western population in 1939-1941. The influence of the soviet model of society on the life of newly lands.

Key words: Soviet power, totalitarian system, sovietization, nationalization.

В перші дні після приходу Червоної Армії медико-санітарні підрозділи багатьох її частин надали всебічну допомогу органам влади, що з'явилися в Західній Україні, в організації медичного обслуговування населення на нових засадах. В усіх місяцях свого постюю вони створювали пункти невідкладної медичної допомоги, центри по боротьбі з епідеміями та інфекційними хворобами. Наприкінці 1939 р. і на початку 1940 р. – замість тимчасових пунктів невідкладної медичної допомоги організовувалися стаціонарні лікувальні та профілактичні центри.

У Рівненській області на початку січня 1940 р. було здійснено націоналізацію всіх місцевих аптечних закладів. За короткий період (протягом першої половини 1940 р.) у західних областях України було відкрито 184 лікарні, 22 пологових будинки, 492 поліклініки та амбулаторії, 412 аптек, 108 дитячих ясел, широку мережу медичних пунктів та ін. лікувально-профілактичних та санаторних служб [34, с. 71].

На червень 1941 р. у регіоні функціонувало 340 лікарень на 17 тис. ліжок, понад 700 поліклінік та амбулаторій, 900 фельдшерсько-акушерських пунктів, де працювало майже 5 тис. лікарів і понад 10,5 тис. осіб середнього медичного персоналу [34, с. 71].

Проте, місцевих партійно-державних керівників турбували серйозні упущення із запровадженням радянської системи охорони здоров'я. Наприклад, на Рівненщині впродовж 1940 р. вкрай незадовільно виконувався план бюджетних асигнувань, які були виділені на охорону здоров'я. Особливо це стосувалося організації медично-санітарних установ [34, с. 71].

Коштом радянської влади на західноукраїнській території утримувалося 47,3 тис. непрацездатних осіб. Було організовано 67 будинків інвалідів, в яких утримувалося майже 3,6 тис. дорослих і 150 дітей [23, с. 265].

Інваліди, котрі могли працювати, об'єднувалися в артілі промислової кооперації. У Львові, наприклад, більше 1 тис. працюючих інвалідів об'єдналися в 17 артілей [27, с. 240].

Пенсійне забезпечення населення також налагоджувалося. На такі потреби, приміром у місті Ровно, органами влади було виділено майже 390 тисяч карбованців [31, с. 17].

Величезних змін зазнала й галузь соціального забезпечення населення, а також у комунальне господарство. Відповідно до радянського законодавства, жителі регіону отримали гарантоване право на працю; запроваджувався 8-годинний робочий день. З січня 1940 р. на всіх підприємствах і в усіх установах західних областей УРСР були введені система оплати та розміри ставок заробітної плати робітників, інженерно-технічних працівників і службовців, порядок оплати чергових відпусток, роботи у нічний час, понадурочної праці, норми та порядок державного соціального страхування, які діяли в Радянському Союзі.

З другої половини 1940 р. була запроваджена державна допомога багатодітним матерям. Ця подія набула в регіоні нечуваного резонансу. На кінець року, зокрема на Рівненщині, постановами обласного виконавчого комітету державну допомогу в розмірі від 2 до 3 тисяч карбованців була призначена 30 багатодітним жінкам, які народили семеро і більше дітей.

Проводилася націоналізація об'єктів комунального господарства, а саме: готелів, перукарень, лазень, міського автотранспорту та ін. Поступово налагоджувалась робота транспорту, здійснювались певні заходи щодо благоустрою багатьох населених пунктів, приведення їх у належний санітарний стан, ремонт водогону, житлового фонду, створення зелених зон, електрифікація окремих міст та містечок. На це держава спрямовувала значні кошти. Так, за офіційними радянськими даними, із 71 млн. крб. бюджету м. Львова (1940 рік) на соціально-культурні, в т.ч. і на комунальні потреби, витратилося 65% усіх виділених коштів. У тому ж разі на благоустрій м. Борислава було витрачено 170 тис. крб., на житлове будівництво тільки в райцентрах Львівщини – 250 тис. крб. У Волинській області на комунальне і житлове господарство з бюджету 1940 р. асигнувалося 12,7 млн. крб., в т.ч. на будівництво електростанцій у Луцьку, Володимирі-Волинському та Камінь-Каширському – майже 1 млн. Того ж року кількість електростанцій області зросла з 11 до 18, ними було вироблено за рік 1,4 тис. квт-годин електроенергії [34, с. 72].

Незважаючи на позитивні сторони більшовицької системи соціального забезпечення, охорони здоров'я, населення регіону зіткнулося і з цілою низкою негативних явищ. Фіксувалися масові факти грубого поводження медичного персоналу з хворими, антисанітарія у медичних закладах, незадовільного утримання дітей в дитячих будинках через нестачу відповідних кадрів, неналежне продовольче постачання, поширення інфекційних захворювань тощо. Це, звичайно, призвело до зниження авторитету нової влади, недовіри до її представників [16, арк. 94].

Відповідальні урядовці виконавчих органів влади щоб приховати своє невміння організувати належну санітарну чистоту населених пунктів і перекинути вину за це на інших, почали застосовувати практику накладання штрафів за антисанітарний стан подвір'я чи частини вулиці на колишніх приватних власників. Звичайно, населення було незадоволене. Місцеві жителі подавали до відповідних інстанцій цілу гору скарг і почали сумніватися в щирості проголошених владою обіцянок [17, арк. 7-8, 86; 18, арк. 109].

Нова влада абсолютно нехтувала правами людини як громадянина і, що не менш важливо, як власника. Прикладом може слугувати лист Львівського Обласного Виконавчого Комітету до гр. Гонцяжа, у якого радянські військові забрали особисті речі, які він купив за власні кошти у польських офіцерів: «У відповідь на Ваш лист якого Ви надіслали на ім'я тов. Сталіна роз'яснюємо. Речі, які Вам були надані польськими офіцерами (сідла, паски та далековид /бінокль/) є речі військові і повинні бути повернені до війська. Отже, коли у Вас їх відібрали, то це не є грабунок, а законні дії наших військових частин» [12, арк. 27].

Даний лист наштовхує на думку, а чи не було принесено ці нахабно відібрані речі як військовий трофей радянської армії. Цілком ймовірно...

Партійні органи, добиваючись повного підкорення місцевого населення, велику увагу звертали на агітаційно-пропагандистську діяльність. Одночасно із забороною усіх колишніх політичних партій і громадських організацій розпочалося створення розгалуженої системи цілеспрямованого ідеологічного впливу на все суспільство. За рекордно короткий строк сформувалася структура більшовицької політичної освіти, яка включала спеціальні гуртки, семінари, а також вечірні університети марксизму-ленінізму, що почали діяти при обкомах КП(б)У. Зміст їх діяльності був зорієнтований на насадження серед

місцевого населення догматів комуністичної ідеології, які відповідали принципам тоталітарної держави. Обов'язковим для всіх працюючих державних службовців, спеціалістів, представників різних груп інтелігенції стало вивчення історії ВКП(б). Знання основ марксизму, викладені у сфальсифікованому «Короткому курсі історії ВКП(б)», розглядалося як складова частина ділової кваліфікації кожного спеціаліста і керівника. Їх усяляко заохочували до самостійного вивчення історії ВКП(б), біографій Леніна і Сталіна, конституції СРСР. Для них організовувались лекції, доповіді, політінформації, їх залучали разом з комуністами і комсомольцями до навчання в системі партійної і комсомольської політосвіти. Відвідування пропагандистських заходів і успіхи у політнавчанні ретельно фіксувалися. За неповними даними на кінець вересня 1940 р., наприклад, понад 8 тис. безпартійних спеціалістів Львова самостійно вивчали «Короткий курс історії ВКП(б)», а ще понад 3 тис. вивчали історію партії у 152 гуртках [9, арк. 128]. За друге півріччя 1940 р. в клубах Волинської області прочитано 11875 лекцій і доповідей на різні теми, проведено 80 тис. бесід [7, арк. 70]. Місцеве населення, як правило, відвідувало нав'язані йому пропагандистські заходи. Проте, як це було і в східних областях, політичне навчання було організовано формально, часто по-школярському, що викликало відповідну реакцію. У м. Станіславі у 1941 р. відкрито короткотрасні курси бухгалтерського обліку. Але й тут не обійшлося без викладання історії ВКП(б) та конституції СРСР.

Масово-політична робота серед населення супроводжувалася зборами, нарадами, засіданнями, прийняттям загальних рішень і резолюцій, у яких обов'язково вихвалялося керівництво ВКП(б) на чолі з Сталіним. Офіційна ідеологія насаджувалася всіма засобами і у всі сфери суспільного життя. У Західну Україну стрімким потоком надходила численна пропагандистська література. Тільки в першій половині 1940 р. завезено понад 3 млн. примірників різноманітних соціально-політичних брошур [33, с. 15]. У серпні 1940 р. Політбюро ЦК ВКП(б) прийняло постанову, якою зобов'язало видавництво літератури на іноземних мовах не пізніше 1 листопада 1940 р. видати польською мовою працю Сталіна «Питання ленінізму» тиражем 50 тис. примірників, двотомник Леніна і біографію Сталіна по 50 тис. примірників, брошуру «Марксизм і національно-колоніальне питання» Сталіна тиражем 20 тис., політичний словник тиражем 50 тис. примірників [30, с. 101]. Цій меті також слугували центральні, республіканські, обласні, районні та багатотиражні газети. У 1940 р. в західних областях видавалося 53 газети. Тираж тільки обласних і районних газет становив понад 280 тис. примірників, причому більша його частина припадала на щоденні газети [1, арк. 25]. Якщо Зборівський повіт на Тернопільщині за польської влади отримувал лише 250 примірників газет, то в 1940 р. в цей район надсилалося 806 примірників московських газет, 1500 – київських, 882 – обласної, 1558 примірників районної газети. Крім цього, район одержував 1160 примірників центральних журналів. Загалом Тернопільська область, крім місцевих видань, отримувала 15400 примірників московських газет, 36550 київських, 12 тис. обласних [20, арк. 30, 31]. Всі газети були мов близнюки, на їх сторінках обов'язково подавалися рішення партії та уряду СРСР і УРСР, препаровані статті, репортажі, замітки про «успіхи» соціалістичного будівництва. Однак, незважаючи на всі зусилля партійно-пропагандистського апарату, ефект радянзації у сфері ідеології був зовнішній. Розглядуваний період виявився надто коротким, щоб домогтися якихось помітних зрушень у суспільній свідомості. Традиційні ідейні переконання і уподобання населення регіону продовжували зберігатися.

Говорячи про те, що республіканська і місцева радянська адміністрація загалом нехтували регіональними особливостями, усталеними звичаями та традиціями населення Західної України, заради справедливості не можна не згадати один документ, цікавий насамперед своєю унікальністю. Йдеться про постанову ЦК КП(б)У від 24 грудня 1940 р. під нейтральною назвою «Питання західних областей УРСР». У ній робиться спроба пом'якшити негативний вплив Указу Президії Верховної Ради СРСР від 26 червня 1940 р. «Про перехід на восьмигодинний робочий день, на семиденний робочий тиждень та про заборону самовільного залишення робітниками і службовцями підприємств і установ» на населення Західної України з урахуванням його національних та конфесійних особливостей і нетривалості знайомства з «радянським способом життя». Тут говориться: «Просити ЦК ВКП(б) дозволити не притягувати до відповідальності в порядку Указу Президії Верховної Ради СРСР від 26 червня 1940 р. тих робітників і службовців польської національності західних областей України, які не вийдуть на роботу 25 та 26 грудня 1940 р., й тих робітників і службовців – українців та росіян західних областей, в тому числі Чернівецької та Ізмаїльської областей, які не вийдуть на роботу 7 та 8 січня 1941 року» [35, с. 202].

В загальному соціальне життя західноукраїнського регіону було покращено, ситуація кардинально мінялася, проте методи впровадження нової схеми соціального забезпечення була далекою від ідеалу. Покращення медичного обслуговування перекреслювалося нелюдськими тортурами над ув'язненими і масовими репресіями в краї, поступове знищення безробіття – вивезеннями тисячі робочих рук у Сибір, поява дисципліни і великої кількості середніх шкіл – знищенням незліченної кількості «дітей ворогів народу» і т.д. Можна і надалі проводити паралелі, проте єдиним лишається той факт, що до цього часу в свідомості населення західноукраїнських земель лишився гіркий присмак при згадці про знайомство з радянською владою у 1939 р., що підтвердилося і носило майже ідентичний характер у післявоєнний мирний час.

Джерела та література

1. ЦДАВОВУ. – Ф. Р-2. – Оп. 7. – Спр. 440. Листування з видавництвами та іншими установами УРСР про розповсюдження періодичної преси. – 71 арк.
2. ЦДАГО. – Ф.1. – Оп. 6. – Спр. 624. Матеріали до протоколу №7 /пункти 1-62 опросом/ засідання Політбюро ЦК КП(б)У. – 152 арк.
3. ЦДАГО. – Ф.1. – Оп. 20 (ч IV). – Спр. 7388. Стенограма зібрання Дрогобицького Миського активу. – 35 арк.
4. ЦДАГО. – Ф.1. – Оп. 16. – Спр. 18. Рішення Політбюро ЦК КП(б)У /папка № 2. – 139 арк.
5. ЦДАГО. – Ф.1. – Оп. 20 (ч IV). – Спр. 7448. Стенограма зібрання Станіславського обласного партійного активу. – 62 арк.
6. ДАВО. – Ф. Р-4 (Виконавчий комітет Луцької міської ради депутатів трудящих(миськвиконком) м. Луцьк Волинської області). – Оп. 1. – Спр. 48а. Протоколи засідань і постанови облвиконкому по розгляду скарг громадян на невірну націоналізацію будинків в розрізі районів і міст Волинської області. – 32 арк.
7. ДАВО. – Ф. Р-4. – Оп. 1. – Спр. 102. Особисті анкети службовців Луцького облвиконкому, підвідомчих відділів, том 1-ий за 1940 рік. – 165 арк.
8. ДАВО. – Ф. Р-18 (Відділ юстиції виконавчого комітету Волинської обласної Ради депутатів трудящих). – Оп. 1. – Спр. 137. Протоколи обласної наради народних суддів і прокурорів Волинської області від 16 листопада 1940 р. – 20 арк.
9. ДАЛО. – Ф. Р-199 (Львівське обласне управління радіотелеграфної агенції України). – Оп. 1. – Спр. 12. Машинописні копії Постанов республіканської інформації РАТАУ том 1. 1940 р.
10. ДАЛО. – ФП. - 5001 (Дрогобицький обласний комітет Комуністичної партії України). – Оп. 1. – Спр. 34. Матеріали до протоколу засідань бюро обкому КП(б)У №14. – 182 арк.
11. ДАЛО. – ФП. - 5001. – Оп.1. – Спр. 111. Відомості про висування кадрів на керівні і відповідальну роботу. – 163 арк.
12. ДАЛО. – 44.Ф. Р-221 (Виконавчий комітет Львівської обласної Ради депутатів трудящих). – Оп. 1. – Спр. 220. Списки, скарги і листи громадян з питань націоналізації майна, будівель, надання допомоги, призначення пенсій та документи про їх вирішення. – 252 арк.
13. ДАЛО. – 38.Ф. П-3 (Львівський обласний комітет Комуністичної партії України) - Оп. 1. – Спр. 2. Пропозиції партійної групи облвиконкому про створення районів у м. Львів, довідка обкому партії в ЦК КП(б)У про організаційну, партійно-масову і господарську роботи, огляди стану промисловості, сільського господарства, торгівлі, народної освіти в області. – 133 арк.
14. ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 1. – Спр. 4.- Протокол 1 обласної конференції. – 212 арк.
15. ДАРО. – Ф. Р-4 (Відділ юстиції виконавчого комітету Ровенської обласної Ради депутатів трудящих). – Оп. 7. – Спр. 31. Справа про позов Топор Якова Самуїловича про призначення права власності на будівлю. – 53 арк.
16. ДАРО. – Ф. Р-204 (Виконавчий комітет Ровенської обласної Ради депутатів трудящих). – Оп. 1. – Спр. 1. Постанови Ровенського виконкому. – 473 арк.
17. ДАРО. – Ф. Р- 122 (Виконавчий комітет Ровенської міської Ради депутатів трудящих). – Оп. 1. – Спр. 3. Постанови виконкому міськради (питання комунального господарства). – 100арк.
18. ДАРО. – Ф. Р-122. - Оп. 1. – Спр. 39. Протоколи і постанови виконкому міськради. – 208 арк.
19. ДАТО. – Ф. 1 (Тернопільський обласний комітет Комуністичної партії України). – Оп. 1. – Спр. 1. Протоколи № 1-3 засідання бюро обкому КП(б)У. – 39 арк.
20. ДАТО. – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 2. Матеріали 1 обласної партійної конференції. – 40 арк.
21. ДАЧО. – Ф. Р-3. – Оп. 1. – Спр. 3. – Постанови Центрального комітету КП(б)Ці Ради Народних комісарів з 27 грудня 1940 р. по 31 травня 1941 р. – 166 арк.
22. Більшовик України – орган ЦК КП(б)У. – 1940. – 6 вересня. - №6. – С. 14.
23. Варецький В. Соціалістичні перетворення в західних областях УРСР в довоєнний період / В. Варецький. – К.: Вид-во АН УРСР, 1960. – 321 с.
24. Вільне слово (Дрогобич). – 1941.
25. Вільна Україна – орган Львівського обласного комітету Комуністичної партії (більшовиків) України і обласної Ради депутатів трудящих. – 1939. – 4 листопада. – 1941. – 17 квітня.

26. Історія міст і сіл Української РСР. У 26 т. Тернопільська область. – К.: Гол. ред. УРЕ АН УРСР, 1973. – 640 с.
27. Історія Львова (Ред. колегія: В.В. Секретарюк (відп. редактор) та інші. – К.: Наукова думка, 1984. – 414 с.
28. Комуністична партія України в резолюціях і рішеннях з'їздів, конференцій і пленумів ЦК.–К.: Політвидав України, 1966. – Т.1. – 970 с.
29. Комуніст – орган ЦК КП(б)У. – 1940. - № 12. – С.12.
30. Культурне життя в Україні. Західні землі. Документи і матеріали. – К.: Наукова думка, 1995. – Т.1.– 748 с.
31. Луценко В.І. Ровно-700: Соціально-економічний нарис / В.І. Луценко, В.Т. Кобись., Г.І. Шенгера. – Львов: Каменяр, 1983. – 73 с.
32. Львів. Історичні нариси. – Львів: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, 1996. – 530 с.
33. Партстройительство – орган ЦК ВКП(б). 1940 г. - № 8.
34. Пивоварчук В. Запровадження радянської моделі соціально-побутової галузі на західноукраїнських землях / В. Пивоварчук // Нова педагогічна думка. – 1998. - № 4.
35. Рубльов О. Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції (20-50-ті роки) / О.Рубльов, Ю.Черченко. – К.: Наукова думка, 1994. – 350 с.
36. Советско-нацистские отношения. Документы. 1939-1941: Пер. с нем. – Париж - Нью-Йорк: Третья волна, 1983. – 352 с.
37. Стоколос Н. Г. Конфесійно-етнічні трансформації в Україні (XIX - перша пол. XX ст.) / Н. Г.Стоколос. – Рівне: РІС КСУ – ППФ «Ліста М», 2003. – 480 с.

УДК 94.00917(=161.2=161.1)

Карпучіна Тетяна

ЗАХІДНІ ЗЕМЛІ УКРАЇНИ У ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ ПЛАНХ НІМЕЧЧИНИ ТА СРСР НАПЕРЕДОДНІ ТА НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

У даній статті розповідається про плани щодо західноукраїнських земель Гітлера і Сталіна напередодні та на початковому етапі Другої світової війни.

Ключові слова: Німеччина, Україна, Друга світова війна.

В даній статті розповідається про плани на западноукраїнские земли Гитлера и Сталина в начале и на начальном этапе Второй мировой войны.

Ключевые слова: Германия, Украина, Вторая мировая война.

In this article told about plans in relation to західноукраїнських earth of Hitler and Stalin the day before and on the initial stage of Second world war.

Keywords: Germany, Ukraine, Second world war.

Друга світова війна, що стала найбільшою трагедією людства, втягнула у зловісний вир нищення й руйни десятки країн і народів. На жаль, в епіцентрі цієї світової катастрофи була Україна. А першими жертвами кривавих боїв стали західні українці. Після передачі Карпатської України Угорщині, яке відбулося 1939 р. під егідою Німеччини і на угоду сталінському керівництву, чітко визначилася позиція Гітлера щодо подальшої долі заходу України, коли він приступив до здійснення «плану Вайс» – операції захоплення Польщі. З цією метою Гітлер пішов на різке загострення відносин з Варшавою, яка прагнула використати союз з Німеччиною для завоювання України. У розмові з міністром закордонних справ Німеччини Й. фон Ріббентропом 26 січня 1939 р. міністр закордонних справ Польщі П.Бек не приховував, що Польща претендує на Радянську Україну й на вихід до Чорного моря [1, с. 63].

Тож доля Західної України вирішувалася сусідніми державами-хижачками без участі її народу. В дипломатичній грі Німеччини 1939 р. появився новий елемент. Щоб уникнути війни на два фронти, Гітлер паралельно з постійними пропозиціями, які він ініціював Англії, пішов на зближення з СРСР, прагнучи одержати від нього гарантії нейтралітету у розпалюванні Другої світової війни. Ці наміри Гітлер висловив у промові 11 серпня 1939 р.: «Усе, що розпочинаю, скеровано проти Росії. Якщо Захід такий тупий і сліпий, що не може цього осягнути, я буду змушений порозумітися з росіянами. Відтак я вдарю по Заході і після його поразки об'єднаними силами поверну проти Радянського Союзу. Мені потрібна Україна. Щоб ми не голодували, як під час останньої війни» [1, с. 72].

Документи засвідчують, що не тільки А.Гітлер йшов на союз із СРСР, але і Й.Сталін хотів зближення з фашистською Німеччиною. Ще в червні 1934 р. Сталін обговорював на Політбюро ВКП(б) можливість укладання союзу з Гітлером. А коли поступила пропозиція Гітлера про налагодження економічних і політичних відносин з метою поділу сфер впливу в Європі, Сталін і його оточення пішли на союз з фашистською Німеччиною [1, с. 74].

Ставши на шлях агресії, А.Гітлер вирішив здійснити для цього політично-пропагандистську підготовку. З цією метою нацистські спецслужби почали готувати у спеціальних таборах поблизу Відня, Брно, Прауншвейга, Ганновера, у Східній Пруссії групи українських активістів для підготовки галичан і волинян до масового виступу проти польських властей, щоб «обґрунтувати» воєнну кампанію проти Польщі і поставити таким чином західні держави перед доконаним фактом. Напередодні війни з Польщею відомство Геббельса розгорнуло широкомасштабну пропагандистську кампанію захисту національних меншин у Польщі, зокрема західних українців, від асиміляторської і колонізаторської політики польських властей, яка помітно посилилася в 1939 р. При цьому гітлерівці спиралися на свої стосунки з ОУН.

Влітку 1939 р. ОУН на чолі з полковником А.Мельником вірила, що німецький уряд щиро підтримає створення після падіння Польщі самостійної Західноукраїнської держави. А.Мельник навіть доручив членам ПУН-у під головуванням М.Сціборського опрацювати Конституцію «Української Західної Держави» і підтримав пропозицію KE ОУН та львівської «Молодोї Громади», що об'єднувала колишніх старшин Української галицької армії, про підготовку протипольського повстання до початку німецько-польської війни. Однак ПУН не тільки не одержав офіційного повідомлення від Берліна про підтримку західних українців у справі творення Української Західної Держави після розгрому Польщі, що її планувала ОУН, але навіть не отримав відповіді на запитання щодо домовленості Німеччини з СРСР на більшовицьку окупацію Західної України. Не давши А.Мельникові не тільки офіційних гарантій, але навіть жодних обіцянок, німецьке керівництво продовжувало використовувати ОУН у своїх експансіоністських планах. Як свідчать матеріали Нюрнберзького процесу, керівник німецької контррозвідки адмірал В.Канаріс мав завдання від міністерства закордонних справ підготувати за допомогою ОУН антипольські і антиєврейські погроми у Західній Україні. З огляду на це ПУН відмовився організувати антипольське повстання і зобов'язав членів ОУН здійснювати, на випадок німецько-польської війни, оборонні дії для захисту українського населення перед польськими погромами. Подальші події показали, що це були політичні ігри Берліна, спрямовані на те, щоб прискорити процес зближення з Москвою щоб ділити Європу [3, с. 115-121].

Щоб перекопати Й.Сталіна у відсутності в Німеччині антирадянських агресивних намірів, Гітлер заборонив у німецькій пресі публікувати антирадянські статті, в тому числі і матеріали про українське питання, а також тогочасні карти України з приводу подій у Закарпатті. А його відмова від планів створення «Великої України» була прямим кроком до зближення Берліна з Москвою. На думку Кремля, відмова Німеччини від плану створення «Великої України» наносила потужний удар по англійських надіях спонукати Гітлера зіштовхнути Німеччину з СРСР. Генсек у свою чергу теж проявляв активність щодо зближення з Німеччиною, вважаючи несприятливим міжнародне становище для конфлікту з фашистською Німеччиною. А вже Мюнхенська угода 1938 р. поставила Сталіна у стан зовнішньополітичної ізоляції. Отже, в зовнішню політику СРСР треба було вносити корективи. Виступ Сталіна на XVIII з'їзді ВКП(б) у березні 1939 р. засвідчив, що у зовнішній політиці СРСР в той період відбувся крутий поворот. Щоправда, на XVII з'їзді ВКП(б) Генсек стверджував, що «перемога революції ніколи не приходить сама. Її потрібно підготувати і завойувати». На XVIII з'їзді ВКП(б) він уже говорив про «мирну політику» у радянській зовнішньополітичній діяльності. Сталін з сарказмом говорив про західних політиків, які після мюнхенського зговору надіялись, що Гітлер розпочне наступ на СРСР, а він відкрито повернувся проти Заходу [5, с. 44].

Нашу думку підтверджують слова Молотова, які він виголосив під час підписання пакту між СРСР і Німеччиною про ненапад 24 серпня 1939 р. про те, що виступ Сталіна на XVIII з'їзді партії 10 березня 1938р. «який повністю змінив політичні відносини, правильно зрозуміли в Німеччині». А Ріббентроп заявив, що цей виступ «містив фразу, яка, хоч і Німеччина в ній не згадувалась, була сприйнята Гітлером так, що пан Сталін хотів натякнути, що радянський уряд вважає можливим і бажаним досягнути кращих відносин і з Німеччиною», на що Сталін відповів: «Це якраз входило в наші наміри». Офіційні документи доводять, що радянські політики виступили весною 1939 р. ініціаторами радянсько-німецького зближення і наполегливо цього добивалися. В меморандумі статс-секретаря МЗС Німеччини Вайцекера від 7 квітня 1939 р. викладено зміст його розмови з радянським послом у Берліні Мерекаловим,

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО, СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Федоришин Микола ПЕРЕСОПНИЦЬКИЙ РУКОПИС НА ШЛЯХУ ДО ІВАНА МАЗЕПИ	3
Самчук Роман ПЕРЕСОПНИЦЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ XVI ст.	4
Чекурков Василь ГОНЧАРНІ КЛЕЙМА НА ПОСУДІ ЛИТОВСЬКО-ПОЛЬСЬКОЇ ДОБИ	6
Петраускас Римвидас МЕЖДУ ВІЛЬНЮСОМ И КИЕВОМ: ЛИТОВСКИЕ ВЕЛЬМОЖИ ВО ГЛАВЕ КИЕВСКОГО ВОЕВОДСТВА В XV–НАЧАЛЕ XVI вв.	9
Блануца Андрій МАЄТКОВІ СТАТКИ УКРАЇНСЬКОГО КНЯЗЯ XVI СТ. ЗА ДАНИМИ ІНВЕНТАРЯ 1558 РОКУ	10
Степанов Дмитрій «ОБЩЕРУССКОЕ» И АВТОНОМИСТСКОЕ В ФОРМИРОВАНИИ ПРОТОНАЦИОНАЛЬНОГО САМОСОЗНАНИЯ УКРАИНСКОЙ ЭЛИТЫ В СЕРЕДИНЕ – ТРЕТЬЕЙ ЧЕТВЕРТИ XVII в.	12
Васильєва Ольга ГОСПОДАРІ БАТУРИНСЬКОГО ЗАМКУ ТА ГЕТЬМАНСЬКОГО ДВОРУ 1 (1687-1734 pp.)	17
Засипко Мар'яна СОЦІАЛЬНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ СЕЛЯНСЬКОГО СТАНУ ЗА ПРАВЛІННЯ Д. АПОСТОЛА	21
Синяк Іван КОМПЕТЕНЦІЯ ВІЙСЬКОВОЇ КАНЦЕЛЯРІЇ ВІЙСЬКА ЗАПОРОЗЬКОГО В ПЕРІОД НОВОЇ СІЧІ	23
Лещенко Альона ЗНАЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФРАНЦУЗЬКОЇ АРИСТОКРАТІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я (кн. XVIII – поч. XIX ст.)	25
Кізлова Антоніна МОЩІ СВ. СЦМЧ. МАКАРІЯ У ДУХОВНОМУ ЖИТТІ КИЯН (КІНЕЦЬ XVIII – ПОЧАТОК XX ст.)	28
Шеретюк Руслана АНТИКАТОЛИЦЬКИЙ ВЕКТОР ЕТНОКОНФЕСІЙНОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЙСЬКОГО САМОДЕРЖАВСТВА НА ТЕРЕНАХ ПРАВОБЕРЕЖЖЯ 30-х pp. XIX ст.	30
Щербак Надія, Щербак Ніна ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНЗУРИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX ст. В УКРАЇНСЬКИХ ГУБЕРНІЯХ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ	32
Казначєєва Людмила СУСПІЛЬНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ 1861 р. – ПОЧАТКУ XX ст. ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ДВОРЯНСТВА	35
Івчик Наталія ПОВСТАННЯ 1863–1864 pp. ТА ЗАХОДИ ВЛАДИ, СПРЯМОВАНІ НА ПОСЛАБЛЕННЯ ПОЛЬСЬКОГО ЗЕМЛЕВОЛОДІННЯ НА ПРАВОБЕРЕЖНІЙ УКРАЇНІ	39
Постольник Ігор ОБРАЗ ПАНСЬКОЇ ВЛАДИ В СВІТОГЛЯДІ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНИНА (ЗА ЕТНОГРАФІЧНИМИ МАТЕРІАЛАМИ 1860-Х-1870 pp.)	41
Прищепа Олена КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІ ЗАХОДИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА ЇХ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА МІСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIX – ПОЧАТОК XX ст.)	44
Ленченко Федір ЗАРОДЖЕННЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ КИЇВСЬКОГО ТОВАРИСТВА СПОЖИВАЧІВ (1868-1873 pp.)	46
Шмид Олександр РОЛЬ ПІДДАНСТВА В КОЛОНІЗАЦІЙНОМУ РУСІ НІМЦІВ ТА ЧЕХІВ НА ВОЛИНІ ПОРЕФОРМЕННОГО ПЕРІОДУ	48
Безлуцька Олена ЕПІДЕМІЇ У НОВОРОСІЙСЬКОМУ КРАЇ НАПРИКІНЦІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ ТА БОРОТЬБА З НИМИ	50

Потапенко Максим НАЦІОНАЛЬНЕ САМОВРЯДУВАННЯ У ПОЛЕМІЦІ ПОЛЬСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ СИЛ НАДДНІПРЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ В 1917 РОЦІ	52
Скальський Віталій МОЛДОВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ГРОМАДА В УКРАЇНІ ПЕРІОДУ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ (1917-1918 рр.)	55
Щербак Надія ІВАН ОГІЄНКО І БОРТЬБА ЗА ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ АВТОКЕФАЛЬНОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (1917-1920 рр.)	57
Кукса Алексадр БЕЛОРУССКО-УКРАИНСКИЕ ОТНОШЕНИЯ ПЕРИОДА УКРАИНСКОЙ ДИРЕКТОРИИ (ДЕКАБРЬ 1918-1919 гг.)	59
Кузьмин Роман РЕПРЕСИВНА ПОЛІТИКА ГАЛИЦЬКОЇ НАДЗВИЧАЙНОЇ КОМІСІЇ (СЕРПЕНЬ-ВЕРЕСЕНЬ 1920 р.)	61
Сезін Сергій КОНЦЕНТРАЦІЙНІ ТАБОРИ КРЕМЕНЧУЦЬКОЇ ГУБЕРНІЇ В 1920-1922 РОКАХ. ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПОЛТАВСЬКОГО ОБЛАСНОГО АРХІВУ	65
Іценко Олександр ФЕНОМЕН «ОБНОВЛЕНСТВА» В УКРАЇНСЬКОМУ ПРАВОСЛАВ'І 20-х рр. ХХ ст.	68
Синяк Степан ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛЬСЬКИХ ПАРАМІЛІТАРНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ВОЛИНСЬКОГО ВОЄВОДСТВА У 1921-1939 рр. (НА ПРИКЛАДІ СОЮЗУ ОСАДНИКІВ)	70
Лазуренко Валентин ПОЛІТИКА РАДЯНСЬКОГО КЕРІВНИЦТВА ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В РОКИ НЕПУ ЗАМОЖНОГО СЕЛЯНСТВА УКРАЇНИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЮ ТЕХНІКОЮ ТА ЗНАРЯДДАМИ ПРАЦІ	73
Бернацький Віктор АНТИРАДЯНСЬКІ НАСТРОЇ НАСЕЛЕННЯ ВОЛИНО-ЖИТОМИРСЬКОГО РЕГІОНУ У РЕЛІГІЙНИХ ВИЯВАХ 1930-х рр.	76
Галай Микола УКРАЇНСЬКЕ СЕРЕДНЄ ШКІЛЬНИЦТВО У 1932 – 1939 РОКАХ В КОНТЕКСТІ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ	78
Гуменюк Оксана ЗМІНИ У ПОБУТІ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ (ВЕРЕСЕНЬ 1939- ЧЕРВЕНЬ 1941 рр.)	81
Карпуніна Тетяна ЗАХІДНІ ЗЕМЛІ УКРАЇНИ У ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ ПЛАНАХ НІМЕЧЧИНИ ТА СРСР НАПЕРЕДОДНІ ТА НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	83
Фанигін Юрій ДО ПИТАННЯ ПРО АРХЕОЛОГІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ О.В. БОДЯНСЬКОГО В 1941 - 1943 рр.	86
Заболотна Тетяна НАСТРОЇ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ ТА ЙОГО СТАВЛЕННЯ ДО ОКУПАЦІЙНОЇ ВЛАДИ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ КИЄВА)	88
Білоус Олександр БОЙОВІ ЛИСТКИ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦЗАГОНУ НКДБ СРСР «ПЕРЕМОЖЦІ»	91
Рендюк Теофіл ЩОДО РУМУНСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ У 1941-1944 РОКАХ	93
Пилипович Тарас УЧАСТЬ УКРАЇНЦІВ У СКЛАДІ АРМІЇ ГЕНЕРАЛА АНДЕРСА (2-ГО ПОЛЬСЬКОГО КОРПУСУ) В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	97
Абрамчук Катерина ВИКОРИСТАННЯ ПРЕСИ У ПРОВЕДЕННІ ОКУПАЦІЙНОЇ ВЕРБУВАЛЬНОЇ ПРОПАГАНДИ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ ВОЛИНИ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (НА МАТЕРІАЛАХ ГАЗЕТИ «DEUTSCHE UKRAINE-ZEITUNG»)	99
Самборський Євгеній СПІВПРАЦЯ ПОЛЯКІВ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ З РАДЯНСЬКИМИ КАРАЛЬНО-РЕПРЕСИВНИМИ ОРГАНАМИ (1944–1946 рр.)	102
Капітан Лариса ІДЕОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ЛІКВІДАЦІЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В ЗАКАРПАТТІ (ПОВОСННИЙ ПЕРІОД)	105

Бойко Вікторія АТОМНЕ ПИТАННЯ ТА ПИТАННЯ РОЗЗБРОЄННЯ В ООН: УЧАСТЬ УРСР	109
Ларькіна Людмила ФОРМУВАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ПІДґРУНТЯ ПО КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО КУЛЬТУ У 60-ті рр. ХХ СТОЛІТТЯ	111
Юрій Шугайло НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ В УРСР У ДОБУ «ХРУЦОВСЬКОЇ ВІДЛИГИ»	113
Конопка Володимир ОБЖИНКОВИЙ ВІНОК НА ТЕРЕНАХ ВОЛИНИ ТА ПОДІЛЛЯ: СПЕЦИФІКА ПОБУТУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ (НА МАТЕРІАЛАХ ПОЛЬОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ 2007-2011 рр.)	115
Кузьмич Микола ЛЕГКА ТА ХАРЧОВА ПРОМИСЛОВІСТЬ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ У 1950-х – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 1960-х рр.	118
Середюк Марія МУЗИЧНЕ І ФЕСТИВАЛЬНЕ ЖИТТЯ ПОЛЬСЬКОЇ МЕНШИНИ В УКРАЇНІ У 1991-2009 рр.	120
Нижня Ольга ПРОБЛЕМИ МІЖКОНФЕСІЙНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНСЬКОМУ ПРАВОСЛАВ'І ТА ПОШУК ШЛЯХІВ ЇХ ПОДОЛАННЯ	123
Кузьбіда Малгожата ДЕМОКРАТІЯ ПО-УКРАЇНСЬКИ. БОРОТЬБА ЗА СВОБОДУ ЗМІ ЯК ЯСКРАВЕ ПІДТВЕРДЖЕННЯ НЕГАТИВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ НА УКРАЇНІ	125
Ващенко Олена СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ У АМЕРИКАНСЬКІЙ ПРОЕКЦІЇ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ	127
Фурса Алла УКРАЇНА – ГРУЗІЯ: ПОЛІТИЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СПІВРОБІТНИЦТВА (КІНЕЦЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ ст.)	131
Круглик Катерина ДИНАМІКА РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ПРАВОСЛАВ'Я УКРАЇНИ В КОМПІЛЯТИВНОМУ ПОРІВНЯЛЬНОМУ ЗРІЗІ	134
Давидчук Сергій УКРАЇНО-ІЗРАЇЛЬСЬКІ ГУМАНІТАРНІ ЗВ'ЯЗКИ (2006-2011 рр.)	136
Безкоровайна Ольга ПРОБЛЕМА ОСОБИСТІСНОГО САМОТВЕРДЖЕННЯ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ ПАРАДИГМИ	138
Сойчук Руслана РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ НАЦІЇ ТА НАЦІОНАЛІЗМУ	141
РОЗДІЛ II. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ В СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ	
Cernenchi Eugen A MOLDAVIAN DIPLOMAT FROM THE XVI-TH CENTURY – NICOLAE BURLĂ	145
Gizicki Wojciech SECURITY - A BASIC HUMAN NEED	145
Дудко Владислав СОЦІАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ РЕГУЛЯРНИХ ВІЙСЬК AUXILIA ТА ЇХ СПРИЙНЯТТЯ У РИМСЬКОМУ ВІЙСЬКУ ЗА ЧАСІВ ПРИНЦИПАТУ (31 р. до н. е.–284 р. н. е.)	147
Лысенко Владислав К ИСТОРИИ КУЗНЕЧНОЙ СВАРКИ	149
Уваров Игорь ОСОБЕННОСТИ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ ЯГЕЛЛОНОВ В ОТНОШЕНИЯХ С КРЫМСКИМ ХАНСТВОМ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XV – НАЧАЛЕ XVI вв.	152
Троян Сергій ПІВДЕННОНІМЕЦЬКЕ КУПЕЦТВО В ЛАТИНСЬКІЙ АМЕРИЦІ: КОЛОНІЗАЦІЯ І ПІДПРИЄМНИЦТВО У XVI ст.	154
Лучанін Сергій РОЛЬ ПОСТАТІ РОСІЙСЬКОГО ЦАРЯ ПЕТРА I У ФОРМУВАННІ ДУХУ МОСКОВІЇ НА ПОЧАТКУ ХVIII СТОЛІТТЯ	157
Дорофеев Денис АНТИАМЕРИКАНИЗМ ВО ФРАНЦИИ: ИСТОРИЯ И СОСТОЯНИЕ	158

Трофімук Тетяна РЕКРУТСЬКІ НАБОРИ ЄВРЕЇВ У БАТАЛЬЙОНИ ВІЙСЬКОВИХ КАНТОНІСТІВ У РОСІЙСЬКІЙ АРМІЇ ХІХ СТ.: АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ	162
Тарасюта Катерина ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОВІДНОСИН КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ ТА ФРАНЦУЗЬКОЇ ВЛАДИ В ІСПАНІЇ У 1808–1814 РР.	165
Василюк Анастасія ВІД «СОКОЛА» ДО «ПІОНЕРА»	167
Варжель Надія ІНТЕЛІГЕНЦІЯ ЯК СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ФЕНОМЕН РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ	170
Біла Олена ПОЛІТИКА КОЛОНІЗАЦІЇ НІМЕЦЬКОЇ ІМПЕРІЇ НА ПОЛЬСЬКИХ ЗЕМЛЯХ: ЗЕМЕЛЬНЕ ПИТАННЯ (1894-1914 рр.)	171
Венгер Наталія НІМЕЦЬКЕ ПИТАННЯ В СВІТОГЛЯДІ ТА ПОЛІТИЦІ П. А. СТОЛИПІНА: АПРОБАЦІЯ ВЛАДОЮ	173
Постоловський Руслан ПОЛІТИЧНІ МІФИ ПЕРШОЇ ЧЕХОСЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ АМЕРИКАНСЬКОГО ІСТОРИКА АНДРЕА ОРЗОФФ, ДАТСЬКОГО ІСТОРИКА ПЕТЕРА БУГТЕ ТА РОСІЙСЬКОГО ІСТОРИКА ОЛЕКСАНДРА БОБРАКОВА-ТИМОШКІНА	180
Соловйов Віталій ОСТАННІЙ ПЕРІОД ІСНУВАННЯ РУМУНСЬКОГО ФРОНТУ: НАЦІОНАЛІЗАЦІЯ, ДЕМОБІЛІЗАЦІЯ ТА ЛІКВІДАЦІЯ	184
Івашко Юлія ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В БІЛОРУСЬКИХ ЗЕМЛЯХ (ГРУДЕНЬ 1918 – СІЧЕНЬ 1919 рр.)	187
Сидорик Надія ЄВАНГЕЛІСТСЬКА ЦЕРКВА ТА ЇЇ МІСЦЕ У ЖИТТІ НІМЦІВ ПОЛЬЩІ (1919 – 1939 рр.)	190
Чорненький Роман ПОВСЯКДЕННА ВИРОБНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛЯКІВ СТАНИСЛАВОВА У 1921-1939 рр.	192
Венгер Альберт ВИСВІТЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ ІІ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ НА «СХІДНИХ КРЕСАХ» В МАТЕРІАЛАХ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ	195
Іванченко Оксана РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЇ ХОРВАТСЬКОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ УСТАШІВ (1929 – 1941 рр.)	197
Мигун Дмитрій ПОПЫТКИ СССР СОЗДАТЬ «СИСТЕМУ КОЛЛЕКТИВНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ» В ЕВРОПЕ И ОТНОШЕНИЯ С ГЕРМАНИЕЙ	198
Сай Галина ОСОБЛИВОСТІ ПОЛЬСЬКО-ЄВРЕЙСЬКИХ ВЗАЄМИН У ДРУГІЙ РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ НАПЕРЕДОДНІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	200
Матлай Любава ПЕРЕХІД ВІД МІЖНАРОДНОЇ ІЗОЛЯЦІЇ ДО АКТИВНОЇ УЧАСТІ ІСПАНІЇ У РЕГІОНАЛЬНІЙ ТА СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ ЗА ПЕРШИХ ПІСЛЯФРАНКІСТСЬКИХ УРЯДІВ (1976-1982 рр.)	203
Клочак Олег ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ПАПИ ІВАНА ПАВЛА ІІ ТА ЙОГО РОЛЬ У ЗЛАМІ КОМУНІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ У ЦЕНТРАЛЬНІЙ ТА СХІДНІЙ ЄВРОПІ	206
Санжаревський Олег ВСТАНОВЛЕННЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН МІЖ РЕСПУБЛІКОЮ БІЛОРУСЬ ТА РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ: ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ	208
Мартинчук Інна ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕРШОГО ПРЕЗИДЕНТА СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ М. КОВАЧА	210
Білянський Олег СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТСТВА В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА (ГРУДЕНЬ 1995 р. – ЖОВТЕНЬ 2000 р.): КОНСТИТУЦІЙНИЙ, ПОЛІТИЧНИЙ ТА СУСПІЛЬНИЙ АСПЕКТИ	212
Горобець Ігор РИНОК ЗБРОЇ ІСЛАМСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ІРАН	215
Гайдукевич Анастасія РОЛЬ І МІСЦЕ СТЕРЕОТИПІВ У СУЧАСНИХ РОСІЙСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИНАХ	217

Соловей Петро НАПРУЖЕНА СИТУАЦІЯ В АФГАНІСТАНІ ЯК ЧИННИК МІЖНАРОДНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	220
Киридон Алла КОСМОПОЛІТИЧНИЙ ПРОЕКТ У.БЕКА І КОНСТРУЮВАННЯ «НОВОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ» В ЄВРОПІ	222

РОЗДІЛ III. ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО

Прищепя Богдан ПОГОРИНСЬКІ МІСТА В ЕПОХУ КИЇВСЬКОЇ РУСИ	226
Герасименко Олександр МІЖЕТНІЧНІ ПРОЦЕСИ У МІСТАХ ВОЛИНИ XVI – XVIII СТОЛІТЬ	228
Тимочко Ірина ПРОВІДНІ ПЕРЕДУМОВИ ПРОСВІТНИЦЬКО-ГРОМАДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВОСЛАВНИХ БРАТСТВ ВОЛИНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIX – ПОЧАТОК XX СТОЛІТТЯ)	231
Цецик Ярослав ВИБОРИ ДО I ТА II ДЕРЖАВНИХ ДУМ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ В ОСТРОЗЬКОМУ ПОВІТІ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ	233
Переходько Наталія ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРЕЙСЬКИХ МЕДИЧНИХ ОСЕРЕДКІВ У РІВНОМУ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1921–1939 рр.)	235
Михальчук Роман РЕЄСТРАЦІЯ ТА ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЄВРЕЇВ РІВНЕНЩИНИ ЯК ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП У ВИРІШЕННІ «ЄВРЕЙСЬКОГО ПИТАННЯ»	237
Кравчук Дмитро МЕМУАРИ ЯК ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ВИВЧЕННЯ РАДЯНСЬКОГО ПАРТИЗАНСЬКОГО РУХУ НА РІВНЕНЩИНІ У 1941-1944 рр.	241
Булига Ірина ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ХРИСТІЯНСЬКИХ КОНФЕСІЯХ ВОЛИНИ ПІД ВПЛИВОМ РЕЛІГІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦИСТСЬКОЇ ВЛАДИ	244
Доброчинська Валентина ДІЯЛЬНІСТЬ ТОВАРИСТВА «ЖІНОЧА СЛУЖБА УКРАЇНІ» НА ВОЛИНІ У ПЕРІОД ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	246
Мухаровська Анна ЛЮДСЬКІ ВТРАТИ М. РІВНОГО У ВЕЛИКІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ВІЙНІ	249
Павлюк Олена РЕПРЕСИВНА ПОЛІТИКА СОВЕТСЬКОЇ ВЛАДИ НА ТЕРИТОРІЇ РІВНЕНЩИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ 40-Х ПОЧАТКУ 50-Х РР. XX СТ.	252
Ісічук Тетяна ВПЛИВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НА КОНФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК РІВНЕНЩИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ 40 – ПОЧАТКУ 60-Х РР. XX СТ.	254
Чура Василь РІВНЕНСЬКИЙ ОБКОМ КПУ В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ НАПРИКІНЦІ 80-Х РР. XX СТ.	257
Біляковський Петро ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ЗАСУХИ В НАРОДНИХ УЯВЛЕННЯХ ВОЛИНЯН (НА МАТЕРІАЛАХ ПОЛЬОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ 2005-2008 рр.)	259

РОЗДІЛ IV. ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО, ІСТОРИОГРАФІЯ ТА СПЕЦІАЛЬНІ ІСТОРИЧНІ ДИСЦИПЛІНИ

Вашук Дмитро МІСТО РІВНЕ У ДОКУМЕНТАХ ЛИТОВСЬКОЇ МЕТРИКИ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ 29-Ї КНИГИ ЗАПИСІВ)	262
Безпалько Владислав ШЛЯХЕТСЬКИЙ МАЄТОК НА ВОЛИНІ ОСТАННЬОЇ ЧВЕРТІ XVI СТ. У СВІТЛІ ФІСКАЛЬНО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ	265
Гончар Ольга НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОМУ ПЕРЕХРЕСТІ (МИКОЛА КОСТОМАРОВ ТА МАРКО КРОПИВНИЦЬКИЙ)	266

Березовський Олег УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ПАРТІЯ В ДОРАДЯНСЬКІЙ ІСТОРИОГРАФІЇ	268
Сова Андрій ПЕЧАТКИ ПЛАСТОВИХ КУРЕНІВ НА ВОЛИНІ У 1920-х рр.	270
Долганов Петро УКРАЇНСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ НАЦІОНАЛІЗМ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД: ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ	273
Постельжук Олександр КОНЦЕПТ УГОДОВСТВА У ПРАЦЯХ СУЧАСНИКІВ МІЖВОЄННОЇ ДОБИ	278
Багрій Тетяна СУЧАСНА ЧЕСЬКА ІСТОРИЧНА НАУКА ПРО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ МІЖВОЄННОЇ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ (1918 – 1938 рр.).	281
Дебенко Василь, Кобильник Роман АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН ХХ СТОЛІТТЯ В СУЧАСНІЙ РОСІЙСЬКІЙ ІСТОРИОГРАФІЇ	284
Бунечко Сергій НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПОЛЬЩІ 1918–1939: ЗАХІДНА ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ	286
Рябчикова Фаїна ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МУЗЕЙНИХ ЗАКЛАДІВ У НАУКОВОМУ ДОРОБКУ В. КРАВЧЕНКА (1920–1931 рр.)	289
Ладига Олександр СУЧАСНА ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ СЛОВАЦЬКИХ ВІЙСЬК У БОЯХ НА СХІДНОМУ ФРОНТІ (1941 – 1944 рр.)	292
Нечипорук Олена О. М. АПАНОВИЧ: «БЕРЕГІНЯ КОЗАЦЬКОЇ СЛАВИ»	294
Jusupović Adrian AUTORYTET W TEKŚCIE HISTORYCZNYM	296
Науменко Мирослава УКРАЇНСЬКО-АЗЕРБАЙДЖАНСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ (СТУПІНЬ НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМИ)	298
Осаволюк Юлія СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ГРУШЕВСЬКІАНА (ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ)	301
Циганчук Анатолій, Циганчук Ксенія ПРО ІСТОРИЧНУ СВІДОМІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	304
Полович Олег ІСТОРІЯ ПОВСЯКДЕННОСТІ ЯК ПРОГРЕСИВНИЙ НАПРЯМ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ	306
Білявцева Ольга УКРАЇНСЬКЕ ПРАВОСЛАВ'Я ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	308
Грипич Світлана СПІВПРАЦЯ МАЛОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ (РІВНЕНСЬКА ФІЛІЯ) ІЗ НАУКОВОЮ БІБЛІОТЕКОЮ РДГУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПЕРШОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ЛІТНЬОЇ ШКОЛИ МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА	311
Троян Сергій НАЦІОНАЛЬНІ МЕНШИНИ У МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИНАХ : СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ІСТОРИЧНА ВІЗІЯ	313
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	314
ЗМІСТ	317

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

Наукові записки РДГУ

Випуск 22

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **В.М. Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **В. Б. Самсонюк, В. Ю. Кравчук**

Обкладинка – **Г. В. Волохов**

Підписано до друку 25.11.2011 р. Папір офсетний. Гарнітура Arial Narrow.
Наклад 300. Обліково-видавничих аркушів 31,7. Замовлення №108/1

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
ПП Самборський І.О.
33028, м. Рівне, вул. Толстого, 3, тел. (0362) 22-41-20

А–43 **Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії:** Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 22. – Рівне: РДГУ, 2011. – 324 с.

ББК 63.3(4Укр)
УДК 94(477)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2011